

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

93. 11. 47. 5

BEKNOPTE SCHETS

VAN DE GRONDEN

DER

NEDERDUITSCH E TAAL,

IN

VRAGEN EN ANTWOORDEN ;

TEN DIENSTE DER LAGERE SCHOLEN,

DOOR

H. G. BACKER,

ONDERWIJZER DER STADS ARMENSCHOOL,

TE ZALT-BOMMEL.

MAASTRICHT,

W. J. VAN HAREN NOMAN.

1847.

Het onderwijs in de *nederduitsche* taal moet alom
gegeven worden.

FLOH.

Ik heb aan het bepaalde onder *a*, *b* en *c* van ART.
6 der [Wet van 1817, voldaan, en vind mijn regt
van eigendom daardoor gewaarborgd.

W. J. van Haren Noman.

Voorberigt.

Aan den eenen kant overtuigd, dat er aan deze uitgave, door de veelheid van gelijksoortige werkjes, geene behoefte is, en dezelve dus; in zeker opzigt, als overbodig kan beschouwd worden; zoo vlei ik mij echter van den anderen kant, dewijl verscheidenheid toch haar nut kan hebben, dat zij niet geheel ondoelmatig zal worden bevonden. Deze bewustheid omdragende, besloot ik, op verzoek van den uitgever, den heer W. J. VAN HAREN NOMAN, deze Beknopte Schets, in vragen en antwoorden, zamen te stellen en der Jeugd aan te bieden. Ik meen in dezelve de voornaamste gronden der nederduitsche taal behandeld

te hebben. Ik heb te dien einde, de beste werken onzer zoo schoone moedertaal geraadpleegd. Ik hoop, dat dit werkje, als zoodanig, ten leiddraad bij dat onderwijs zal kunnen verstreken; terwijl ik tevens geloof, dat hetzelfde, bij verdere uitbreiding, door gepast mondeling onderwijs, zijn nut zal stichten.

Indien de ervaring stave, dat ik die bedoeling bereikt heb, en wanneer men ook aan dit leerboekje eene goede beoordeeling verleen mag, dan zal mij — zoowel het eene als andere — de ruimste voldoening verschaffen.

Januarij, 1847.

B.

BEKNOPTE SCHETS

DER

NEDERDUITSCH E TAAL.

EERSTE LES.

Vr. Wat is taal?

Antw. Taal is de aanduiding onzer gedachten en gewaarwordingen door hoorbare of zichtbare teekenen.

V. In hoe vele soorten verdeelt men de woorden der Nederduitsche taal?

A. De woorden der Nederduitsche taal verdeelt men in tien soorten.

V. Welke zijn die tien soorten van woorden?

A. Die tien soorten van woorden zijn:

1. Zelfstandige Naamwoorden.
2. Lidwoorden.
3. Bijvoegelijke Naamwoorden.
4. Voornaamwoorden.
5. Werkwoorden.
6. Bijwoorden.
7. Telwoorden.
8. Voorzetsels.
9. Voegwoorden, en
10. Tusschenwerpsels.

TWEEDE LES.

V. Wat zijn *zelfstandige naamwoorden*?

A. *Zelfstandige naamwoorden* zijn de namen, die men aan al de voorwerpen, het zij wezenlijk of denkbeeldig bestaande, geeft, zoo als : *mensch, boom, vriendschap, deugd*, enz.

V. Hoe verdeelt men de *zelfstandige naamwoorden*?

A. Men verdeelt de *zelfstandige naamwoorden* in twee soorten : *gemeene* en *eigene zelfstandige naamwoorden*.

V. Wat zijn *gemeene zelfstandige naamwoorden*?

A. *Gemeene zelfstandige naamwoorden* zijn namen, die men, aan een geheel geslacht of eene geheele soort van voorwerpen, geeft, als : *huis, stad, pennen*, enz.

V. Wat zijn *eigene zelfstandige naamwoorden*?

A. *Eigene zelfstandige naamwoorden* zijn namen, die men bepaaldelijk aan een enkel voorwerp geeft, om het van andere van dezelfde soort te onderscheiden, als : *Brussel, Maas, Jan, Cornelis*, enz.

V. Wat is er bij het schrijven der *eigene zelfstandige naamwoorden* op te merken?

A. Bij het schrijven der *eigene zelfstandige naamwoorden* is op te merken, dat die altijd met eene hoofdletter moeten geschreven worden.

V. Wat zijn *verkleinende zelfstandige naamwoorden*?

A. *Verkleinende zelfstandige naamwoorden* zijn zulke woorden, die personen of zaken als kleiner dan andere voorstellen : zij worden gevormd met achtervoeging van *je, tje, pje, ske*, enz., als : *hondje, spiegelkje, boompje, boekje*, enz.

DERDE LES.

V. Waarop moet men, bij de *zelfstandige naamwoorden*, letten?

A. Bij de *zelfstandige naamwoorden* moet men op drie zaken letten, op *getal*, *geslacht* en *naamval*.

V. Wat zijn *getallen*?

A. *Getallen* zijn de voorstelling van eene *eenheid* of *veelheid* in de *zelfstandige naamwoorden*, als : *kaart*, *kaarten*.

V. Hoe vele *getallen* zijn er?

A. Er zijn *twee getallen* : het *enkelvoudige* en *meervoudige getal*.

V. Wanneer staat een *zelfstandig naamwoord* in het *enkelvoudige getal*?

A. Een *zelfstandig naamwoord* staat in het *enkelvoudige getal*, als het slechts één enkel voorwerp aanduidt, zoo als : *doos*, *spiegel*, *wereldkaart*, enz.

V. Wanneer staat een *zelfstandig naamwoord* in het *meervoudige getal*?

A. Een *zelfstandig naamwoord* staat in het *meervoudige getal*, als het vele voorwerpen aanduidt, als : *messen*, *tafels*, *boeken*, enz.

VIERDE LES.

V. Zijn er geene *zelfstandige naamwoorden*, die maar alleen in het *enkelvoud* gebruikt worden?

A. De *zelfstandige naamwoorden*, die maar alleen in het *enkelvoud* gebruikt worden, zijn : *tabak*, *vrees*, *boter*, *gezag*, *ijzer*, enz.

V. Welke *zelfstandige naamwoorden* worden alleen in het *meervoud* gebruikt?

A. De *zelfstandige naamwoorden*, die alleen in het *meervoud* gebruikt worden, zijn: *lieden*, *herse-
nen*, *gebroeders*, *onkosten*, enz.

V. Door welke letters wordt het *meervoudige getal* gemaakt?

A. Het *meervoudige getal* wordt gemaakt, door de letters *s*, *n* of *en*, als: *jongen*, *jongens*; *gemeente*, *gemeenten*; *bank*, *banken*; enz.

V. Zijn er nog geene *zelfstandige naamwoorden*, die hun *meervoud*, op eene min regelmatige wijze, vormen?

A. De *zelfstandige naamwoorden*, die hun *meervoud*, op eene min regelmatige wijze, vormen, zijn: *spit*, *speten*; *stad*, *steden*; *kind*, *kinderen*; ook wel *kinders*, enz.

VIJFDE LES.

V. Wat zijn *geslachten*?

A. *Geslachten* zijn de onderscheiding van hetgene *mannelijk* of *vrouwelijk* is, of dat tot geen van beide behoort.

V. Hoe vele *geslachten* heeft men in onze taal?

A. Men heeft in onze taal *drie geslachten*: *mannelijk*, *vrouwelijk* en *onzijdig geslacht*.

V. Zijn er ook algemeene regels, die het *geslacht* doen kennen?

A. De algemeene regels, welke dienen om de woorden van het *mannelijke geslacht* te kunnen kennen, zijn de volgende:

- 1.) Alle *eigennamen* van mannen , als : *Alexander , Socrates , Willem , enz.*
- 2.) Alle *zelfstandige naamwoorden* , welke een *mannelijk* wezen aantoonen , zoo als : *heer , koning , knecht , enz.*
- 3.) De namen van edelgesteenten , wanneer zij eenen bijzonderen steen te kennen geven , als : *agaat , diamant , enz.*
- 4.) De woorden eindigende op *em , sem , lm* en *rm* , zoo als : *adem , balsem , halm , darm , enz.*

V. Welke regels heeft men , om het *vrouwelijke geslacht* te kunnen kennen?

A. De regels , welke dienen , om de woorden van het *vrouwelijke geslacht* te kunnen kennen , zijn deze :

- 1.) Al de *eigennamen* van vrouwen , als : *Julia , Cleöpatra , Maria , enz.*
- 2.) Al de namen , die een *vrouwelijk* wezen aanduiden , als : *zuster , naaister , vorstin ;* uitgezonderd het woord *wijf* , dat *onzijdig* is.
- 3.) De woorden op *ij , heid , te* en *st* eindigende , als : *hoovaardij , wijsheid , moeite , dienst , enz.*
- 4.) De namen der *letters* en *cijfers* , zoo als : eene *a* , de *acht* , enz.
- 5.) Al de *zelfstandige naamwoorden* op *ing* eindigende , en van een *werkwoord* afgeleid , als *belooning , berisping , enz.*

V. Welke regels heeft men , om het *onzijdige geslacht* te leeren kennen?

A. De regels , om het *onzijdige geslacht* te leeren kennen , zijn :

- 1.) De namen van *landen*, *steden* en *dorpen*, als : *Nederland*, *Amsterdam*, *Delfshaven*, enz.
- 2.) De onbepaalde wijs der werkwoorden, en de bijvoegelijke naamwoorden, als zelfstandig genomen, als : *het eten*, *het goede*, enz.
- 3.) De verkleinwoorden; zoo als : *huisje*, *Mietje*, *bloempje*, enz.
- 4.) De woorden, welke met *ge* beginnen en *ij* eindigen, als : *getij*, *gerij*, enz.

V. Tot welk geslacht behooren de *zamengestelde zelfstandige naamwoorden*?

A. De *zamengestelde zelfstandige naamwoorden* behooren tot het geslacht van hunnen wortel, welke altijd het laatste gedeelte van het woord uitmaakt : *schildwacht*, b. v. is vrouwelijk, omdat *wacht* tot dit geslacht behoort, hoewel *schild* mannelijk en onzijdig is.

ZESDE LES.

V. Wat zijn *naamvallen*?

A. *Naamvallen* zijn de onderscheidene betrekkingen, waarin de *zelfstandige naamwoorden* kunnen voorkomen.

V. Hoe vele *naamvallen* heeft men in onze moedertaal.

A. Men heeft in onze moedertaal *vier naamvallen*, welke wij liefst den *eersten*, *tweeden*, *derden* en *vierden naamval* willen noemen.

V. Wanneer staat een *zelfstandig naamwoord* in den *eersten naamval*?

A. Een *zelfstandig naamwoord* staat in den *eersten naamval*, als hetzelfde het onderwerp van eenen volzin aanduidt, b. v. *het kind leert, de waarheid is kenbaar*, enz.

V. Wanneer komt een *zelfstandig naamwoord* in den *tweeden naamval* voor?

A. Een *zelfstandig naamwoord* komt in den *tweeden naamval* voor, wanneer de betrekking aangewezen wordt, die de naamwoorden op elkander hebben, als: *de heer des huizes, Gods geboden*, enz. — Als men er het woordje *van* voor kan plaatsen, staat het mede in den *tweeden naamval*.

V. Wanneer staat een *zelfstandig naamwoord* in den *derden naamval*.

A. Een *zelfstandig naamwoord* staat in den *derden naamval*, wanneer het een' persoon of eene zaak aanduidt, waaraan iets gegeven of ontnomen wordt, b. v. *de meester geeft den leerling een boek, ontnem het kind het mes*, enz. — Wanneer men er de woordjes *aan* of *voor* voor kan zetten, staat het mede in den *derden naamval*.

V. Wanneer staat een *zelfstandig naamwoord* in den *vierden naamval*?

A. Een *zelfstandig naamwoord* staat in den *vierden naamval*, wanneer hetzelfde als voorwerp eener handeling voorkomt, als: *de meester schrijft den brief, jongeling! besteed den tijd wel*, enz. (*).

(*) Ofschoon de 2de en 3de naamval ook wel door de voorzetsels *van*, *aan* en *voor* gevormd worden, zoo staan evenwel de *zelfstandige naamwoorden*, waaraan zij behooren, in den 4^{den} naamval.

ZEVENDE LES.

V. Waartoe dienen de *lidwoorden*?

A. De *lidwoorden* dienen, om de voorwerpen meer of minder bepaald aan te duiden.

V. Hoe vele soorten van *lidwoorden* zijn er?

A. Er zijn *twee* soorten van *lidwoorden*: *bepalende* en *niet bepalende*.

V. Welke zijn de *bepalende lidwoorden*?

A. De *bepalende lidwoorden* zijn *de* voor het mannelijk en vrouwelijk, en *het* voor het onzijdig geslacht.

V. Hoe verbuigt men die *lidwoorden*?

A. Men verbuigt die *lidwoorden* op deze wijze:

Mannel. Enkelv. *Vrouwel. Enkelv.* *Onzijdig Enkelv.*

1. De. 1. De. 1. Het.

2. des. 2. der. 2. des.

3. den. 3. der. 3. het.

4. den. 4. de. 4. het.

Meerv. *Meerv.* *Meerv.*

1. De. 1. De. 1. De.

2. der. 2. der. 2. der.

3. den. 3. der. 3. den.

4. de. 4. de. 4. de.

V. Welke zijn de *niet bepalende lidwoorden*?

A. De *niet bepalende lidwoorden*, die de zaak algemeen en zonder bepaling laten, zijn *een* voor het mannelijk en onzijdig, en *eene* voor het vrouwelijk geslacht.

V. Hoe worden die *lidwoorden* verbogen?

A. Die *lidwoorden* verbuigt men aldus:

<i>Mannel. Enkelv.</i>	<i>Vrouwel. Enkelv.</i>	<i>Onzijd. Enkelv.</i>
1. Een.	1. Eene.	1. Een.
2. eens.	2. eener.	2. eens.
3. eenen.	3. eener.	3. een.
4. eenen.	4. eene.	4. een.

ACHTSTE LES.

V. Wat toonen de *bijvoegelijke naamwoorden* aan?

A. De *bijvoegelijke naamwoorden* toonen de hoedanigheden, eigenschappen of de stof der personen of zaken aan.

V. Wat is bij de *bijvoegelijke naamwoorden* op te merken?

A. Bij de *bijvoegelijke naamwoorden* is op te merken, dat dezelve zich schikken in *getal*, *geslacht* en *naamval*, naar de *zelfstandige naamwoorden* waartoe zij behooren.

V. Welke *bijvoegelijke naamwoorden* worden niet verbogen?

A. De *bijvoegelijke naamwoorden*, die niet verbogen worden, zijn :

- 1.) De *stoffelijke bijvoegelijke naamwoorden*, als : *steen*, *brug*, *gouden doos*, *koperen ketel*, enz.
- 2.) De woorden, die op *lei* en *hande* uitgaan, als : *velerlei*, *velerhande*, enz.
- 3.) De *bijvoegelijke naamwoorden*, die van een land of eene stad ontleend zijn, en op *er* uitgaan, als : *Straatsburger snuif*, *Amsterdammer schipper*, enz.
- 4.) De *bijvoegelijke naamwoorden*, welke achter de *zelfstandige naamwoorden* geplaatst worden, b. v. die vrouw is *schoon*; een man, *afgerigt* op schelmstukken, enz.

NEGENDE LES.

V. Hoe vele trappen van vergelijking hebben de bijvoegelijke naamwoorden?

A. De bijvoegelijke naamwoorden hebben twee trappen van vergelijking, als: den vergrootenden en overtreffenden trap.

V. Waardoor wordt de vergrootende trap gevormd?

A. De vergrootende trap wordt gevormd door er, als: klein, kleiner; slecht, slechter, enz.

V. Hoe vormt men den overtreffenden trap?

A. Den overtreffenden trap vormt men door st, b. v. lang, langer, langst; groot, grooter, grootst, enz.

V. Zijn er geene bijvoegelijke naamwoorden, die eene onregelmatige vergrooting hebben?

A. De bijvoegelijke naamwoorden, die eene onregelmatige vergrooting hebben, zijn: goed, beter, best; veel, meer, meest, enz.

V. Zijn er nog geene bijvoegelijke naamwoorden, die, uit hoofde van hunne beteekenis, geene vergrooting dulden?

A. De bijvoegelijke naamwoorden, die, uit hoofde van hunne beteekenis, geene vergrooting dulden, zijn de volgende: sneeuw wit, velerhande, zilveren, de derde, enz.

TIENDE LES.

V. Kunt gij ook met de bepalende lidwoorden, de zelfstandige naamwoorden vriend, stad en hert verbuigen?

A. De verbuiging dezer woorden geschiedt op de volgende wijze:

<i>Mannel. Enkelv.</i>	<i>Vrouwel. Enkel.</i>	<i>Onzijd. Enkelv.</i>
1. De vriend.	1. De stad.	1. Het kind.
2. des vriends.	2. der stad.	2. des kinds.
3. den vriend.	3. der stad.	3. het kind.
4. den vriend.	4. de stad.	4. het kind.

*Meerv.**Meerv.**Meerv.*

1. De vrienden.	1. De steden.	1. De kinderen.
2. der vrienden.	2. der steden.	2. der kinderen.
3. den vrienden.	3. der steden.	3. den kinderen.
4. de vrienden.	4. de steden.	4. de kinderen.

V. Kunt gij ook met de *niet bepaalde lidwoorden*, de *zelfstandige naamwoorden wand*, *want* en *zeil* verbuigen?

A. De verbuiging dezer *zelfstandige naamwoorden* heeft, op de volgende wijze, plaats, als:

<i>Mannel. Enkelv.</i>	<i>Vrouwel. Enkelv.</i>	<i>Onzijd. Enkelv.</i>
1. Een wand.	1. Eene want.	1. Een zeil.
2. eens wands.	2. eener want.	2. eens zeils.
3. eenen wand.	3. eener want.	3. een zeil.
4. eenen wand.	4. eene want.	4. een zeil.

V. Kunt gij ook verbuigen met de *bepalende lidwoorden*, de *zelfstandige* met de *bijvoegelijke naamwoorden*, de *ronde hoed*, de *lange pijp* en het *sterke paard*?

A. De verbuiging dezer woorden geschiedt als volgt; b. v.

<i>Mannel. Enkelv.</i>	<i>Vrouwel. Enkelv.</i>	<i>Onzijd. Enkelv.</i>
1. De ronde hoed.	1. De lange pijp.	1. Het sterke paard.
2. des ronden hoeds.	2. der lange pijp.	2. des sterken paards.
3. den ronden hoed.	3. der lange pijp.	3. het sterke paard.
4. den ronden hoed.	4. de lange pijp.	4. het sterke paard.

*Meerv.**Meerv.**Meerv.*

1. De ronde hoeden.	1. De lange pijpen.	1. De sterkepaarden.
2. der ronde hoeden.	2. der lange pijpen.	2. der sterke paarden*
3. den ronden hoeden	3. der lange pijpen.	3. den sterken paarden.
4. de ronde hoeden.	4. de lange pijpen.	4. de sterke paarden.

V. Kunt gij nu ook nog, met de *niet bepaalde lidwoorden*, de *zelfstandige* met de *bijvoegelijke naamwoorden*, een goede herder, eene brave vrouw en een zwart kleed, verbuigen?

A. De verbuiging dezer *zelfstandige* en *bijvoegelijke naamwoorden*, met de *niet bepaalde lidwoorden*, heeft, op de volgende wijze, plaats, als:

*Mannel. Enkelv.**Vrouwel. Enkelv.**Onzijd. Enkelv.*

1. Een goede herder.	1. Eene brave vrouw.	1. Een zwart kleed.
2. eens goeden herders.	2. eener brave vrouw.	2. eens zwarten kleeds
3. eenen goeden herder.	3. eener brave vrouw.	3. een zwart kleed.
4. eenen goeden herder.	4. eene brave vrouw.	4. een zwart kleed.

*Meerv.**Meerv.**Meerv.*

1. Goede herders.	1. Brave vrouwen.	1. Zwarte kleederen.
2.	2.	2.
3. goeden herders.	3. brave vrouwen.	3. zwarten kleederen.
4. goede herders	4. brave vrouwen.	4. zwarte kleederen.

ELFDE LES.

V. Wat zijn *voornaamwoorden*?

A. *Voornaamwoorden* zijn woorden, die voor of in de plaats der *zelfstandige naamwoorden* gebruikt worden, en welke dienen, om de personen of zaken nog nader te bepalen, dan zulks door de *lidwoorden* kan geschieden.

V. In hoe vele soorten verdeelt men de *voornaamwoorden*?

A. Men verdeelt de *voornaamwoorden* in zes soorten, als : *persoonlijke*, *wederkeerende*, *bezittelijke*, *vragende*, *aanwijzende* en *betrekkelijke voornaamwoorden*.

V. Waartoe dienen de *persoonlijke voornaamwoorden*?

A. De *persoonlijke voornaamwoorden* dienen alleen, om de plaats der *zelfstandige naamwoorden* te vervullen.

V. Welke zijn de *persoonlijke voornaamwoorden*?

A. De *persoonlijke voornaamwoorden* zijn voor het enkelvoud : *ik*, *gij*, *hij*, *zij*, *het*, *men*, *iemand*, *niemand*, en voor het meervoud : *wij*, *gij* en *zij*.

V. Hoe verbuigt men de *persoonlijke voornaamwoorden* : *ik*, *gij*, *hij* en *het*?

A. Men verbuigt de *persoonlijke voornaamwoorden* *ik*, *gij*, *hij*, *zij* en *het*, op deze wijze :

Enkelvoudig.

		<i>Mannel.</i>	<i>Vrouwel.</i>	<i>Onzijd.</i>
1. ^e pers.	2. ^e pers.	3. ^e pers.	3. ^e pers.	3. ^e pers.
1. ik.	1. Gij.	1. Hij.	1. Zij.	1. Het.
2. mijns.	2. uws.	2. zijns.	2. harer.	2. zijns.
3. mij.	3. u.	3. hem.	3. haar.	3. het.
4. mij.	4. u.	4. hem.	4. haar.	4. het.

Meervoudig.

1. Wij.	1. Gij.	1. Zij.	1. Zij.	1. Zij.
2. onzer.	2. uwer.	2. hunner.	2. harer.	2. hunner.
3. ons.	3. u.	3. hun.	3. haar.	3. hun.
4. ons.	4. u.	4. hen.	4. haar.	4. hen.

TWAALFDE LES.

V. Wanneer gebruikt men de *wederkeerende voornaamwoorden*?

A. De *wederkeerende voornaamwoorden* gebruikt men, wanneer de werking op den werkenden persoon terug keert.

V. Hoe vele *wederkeerende voornaamwoorden* zijn er?

A. Er is slechts een *wederkeerend voornaamwoord*, namelijk : *zich*, dat, of als *voorwerp* of als *bepaling*, gebruikt wordt, b. v. *hij bedriegt zich, zij spreekt van zich.*

V. In welken *naamval* wordt dit *voornaamwoord* gebruikt?

A. Dit *voornaamwoord* wordt alleen in den *derden* en *vierden naamval* gebruikt.

V. En in welken *persoon* komt *zich* voor?

A. Dit woordje *zich* komt in den *derden persoon*, voor alle geslachten, zoo wel *enkel-* als *meervoud*, voor.

DE TIENDE LES.

V. Wat zijn *bezittelijke voornaamwoorden*?

A. *Bezittelijke voornaamwoorden* zijn woorden, die aanduiden, wie eenig genoemd voorwerp bezit; dezelfde zijn : *mijn, mijne; ons, onze; zijn, zijne; haar, hare; hun, hunne; uw, uwe, enz.*

V. Hoe verbuigt men, b. v. *mijn, mijne; uw, uwe*?

A. De verbuiging dezer *voornaamwoorden* geschiedt aldus :

Enkelvoudig.

<i>Mannel.</i>	<i>Vrouwel.</i>	<i>Onzijd.</i>
1. Mijn.	1. Mijne.	1. Mijn.
2. mijns.	2. mijner.	2. mijns.
3. mijnen.	3. mijner.	3. mijns.
4. mijnen.	4. mijne.	4. mijns.

1. Uw.
2. uws.
3. uwen.
4. uwen.

1. Uwe.
2. uwer.
3. uwer.
4. uwe.

1. Uw.
2. uws.
3. uw.
4. uw.

Meervoudig.

1. Mijne.
2. mijner.
3. mijnen.
4. mijne.

1. Mijne.
2. mijner.
3. mijner.
4. mijne.

1. Mijne.
2. mijner.
3. mijnen.
4. mijne.

1. Uwe.
2. uwer.
3. uwen.
4. uwe.

1. Uwe.
2. uwer.
3. uwer.
4. uwe.

1. Uwe.
2. uwer.
3. uwe.
4. uwe.

VEERTIENDE LES.

V. Wat noemt men *vragende voornaamwoorden*?

A. *Vragende voornaamwoorden* noemt men zulke woorden, die gebezigd worden, wanneer men naar personen of zaken vraagt; zij zijn: *wie, welke, wat, hoedanig én hoedanige.*

V. Kunt gij ook de *vragende voornaamwoorden*: *wie, welke* en *wat* verbuigen?

A. De *vragende voornaamwoorden wie, welke* en *wat* verbuigen aldus:

*Enkelvoudig:**Mannel.*

1. Wie.
2. wiens.
3. wien.
4. wien.

Vrouwel.

1. Welke.
2. welker.
3. welke.
4. welke.

Onzijd.

1. Wat.
2. wiens.
3. wat.
4. wat.

Meervoudig.

1. Wie.	1. Welke.	1. Wie.
2. wier.	2. welker.	2. wier.
3. wie.	3. welke.	3. wie.
4. wie	4. welke.	4. wie.

V. Waartoe dienen de *aanwijzende voornaamwoorden* ?

A. De *aanwijzende voornaamwoorden* dienen, om de personen of zaken, als met den vinger aan te wijzen; dezelve zijn : *deze, gene, die, degene, diegene, dezelve, dezelfde, zulke, zekere, desgelijke, dusdanige, zoodanige*, enz.

V. Zoudt gij ook de *aanwijzende voornaamwoorden* : *deze, gene* en *dit* kunnen verbuigen ?

A. De verbuiging der *aanwijzende voornaamwoorden* : *deze, gene* en *dit* verrigt men als volgt :

Enkelvoudig.

<i>Mannel.</i>	<i>Vrouwel.</i>	<i>Onzijd.</i>
1. Deze.	1. Gene.	1. Dit.
2. dezes.	2. gener.	2. dezes.
3. dezen.	3. gene.	3. dit.
4. dezen.	4. gene.	4. dit.

Meervoudig.

1. Deze.	1. Gene.	1. Deze.
2. dezer.	2. gener.	2. dezer.
3. dezen.	3. gene.	3. dezen.
4. deze.	4. gene.	4. deze.

V. Weet gij ook, wat *betrekkelijke voornaamwoorden* zijn ?

A. *Betrekkelijke voornaamwoorden* zijn *zulke*, welke betrekking hebben op personen of zaken, van welke te voren gesproken is; zij zijn : *die, dat, welke, wie, dewelke, waarvan*, enz.

VIJFTIENDE LES.

V. Wat zijn *werkwoorden*?

A. *Werkwoorden* zijn zulke woorden, die eene *beweging* of *rust*, een *zijn*, *lijden*, *worden* of *werken* aanduiden, als : *wandelen*, *slapen*, *dragen*, *hebben*, *zijn*, enz.

V. Wat is er, omtrent het *werkwoord zijn*, aan te merken?

A. Omtrent het *werkwoord zijn* is aan te merken, dat het het bestaan der dingen uitdrukt : het wordt daarom *zelfstandig werkwoord* genoemd, b. v. *de man werkt*, beteekent zooveel als : *de man is werkende*.

V. Wat verstaat men door de *wortel* van een *werkwoord*?

A. Door de *wortel* van een *werkwoord* verstaat men dat gedeelte van hetzelfde, dat er overblijft als men er *en* afneemt, b. v. van het *werkwoord fluiten en afnemende*, blijft het woord *fluit*, als de *wortel* des *werkwoords* zijnde, over.

ZESTIENDE LES.

V. Hoe verdeelt men de *werkwoorden*, ten opzichte hunner *vervoeging*?

A. Men verdeelt de *werkwoorden*, ten opzichte hunner *vervoeging*, in drie soorten, als : *gelijkvloeiende*, *ongelijkvloeiende* en *onregelmatige werkwoorden*.

V. Wat zijn *gelijkvloeiende werkwoorden*?

A. *Gelijkvloeiende werkwoorden* zijn zulke, wier *wortelklinker* niet verandert, en waarvan de *verledene deelwoorden* op *d* of *t* eindigen, b. v. *leeren*, *leerde*, *geleerd*; *straffen*, *strafte*, *gestraft*.

V. Wat zijn *ongelijkvloeiende werkwoorden*?

A. *Ongelijkvloeiende werkwoorden* zijn zulke, die in de vervoeging van wortelklinker veranderen, en in het verledene deelwoord op *en* eindigen, als: *slapen, sliep, geslapen; bevelen, beval, bevolen.*

V. Wat zijn *onregelmatige werkwoorden*?

A. *Onregelmatige werkwoorden* zijn zulke, die, in een of ander opzigt, van de regelmatige vervoeging afwijken.

V. Welke regelen heeft men, om de *onregelmatige werkwoorden* te kunnen keunen?

A. Om de *onregelmatige werkwoorden* te kunnen kennen, heeft men de volgende regelen, als:

- 1.) Zulke, die in de onbepaalde wijs, niet op *en*, maar op *n* uitgaan, als: *slaan*, enz.
- 2.) Zulke, die in de onbepaalde wijs en in het verledene deelwoord, niet op *en*, maar in beide op *n* eindigen, b. v. *gaan, ging, gegaan*, enz.
- 3.) Die *werkwoorden*, welke geene gebiedende wijs hebben, als: *kunnen, willen, mogen, moeten.*
- 4.) Zulke *werkwoorden*, die, in het zakelijke deel der onbepaalde wijs, geene *t* hebben, en in den eersten en derden persoon van den onvolmaakt verledenen tijd eene *t* aannemen, b. v. *plegen, ik plagt, hij plagt, denken, ik dacht, hij dacht*, enz.

ZEVENTIENDE LES.

V. Hoe verdeelt men de *werkwoorden*, ten opzichte hunner beteekenis?

A. Men verdeelt de *werkwoorden*, ten opzichte hunner beteekenis, in vijf soorten, als: *bedrijvende, lijdende, onzijdige, wederkeerige* en *onpersoonlijke* werkwoorden.

V. Wat zijn *bedrijvende werkwoorden*?

A. *Bedrijvende werkwoorden* zijn die, waarvan de werking op een ander voorwerp overgaat, b. v. *de vorst regeert het land*, enz.

V. Wat zijn *lijdende werkwoorden*?

A. *Lijdende werkwoorden* zijn zulke, die het onderwerp, niet als zelf werkende; maar als eene werking ondergaande, voorstellen, als: *het kind wordt bemind*, enz. — Deze *werkwoorden* worden gevormd met het verledene deelwoord van het *bedrijvend werkwoord*, en de *hulpwerkwoorden* worden of *zijn*.

V. Wat zijn *onzijdige werkwoorden*?

A. *Onzijdige werkwoorden* zijn zulke, die eene werking aanduiden, welke werkelijk niet tot een ander voorwerp overgaat; maar meer in het onderwerp zelf bepaald blijft; b. v. *het kind slaapt*; *de hond blaft*, enz. (1)

V. Wat zijn *wederkeerige werkwoorden*?

A. *Wederkeerige werkwoorden* zijn die, waarvan de werking op den werker zelven wederkeert, als: *hij wast zich*; *ik schaam mij*, enz.

V. Wat zijn *onpersoonlijke werkwoorden*?

A. *Onpersoonlijke werkwoorden* zijn dezulke, welker werking door een onbepaald of onbekend voorwerp wordt verrigt, en die alleen in den derden persoon, met het *voornaamwoord het* vervoegd worden, als: *het dondert*; *het sneeuwt*; *het berouwt mij*, enz.

(1) De *onzijdige werkwoorden* worden, door voorvoeging van *be*, *bedrijvend*, als: *lagchen*, *belagchen*; *wenen*, *be-weneen*, enz.

ACHTTIENDE LES.

V. Wat zijn *hulpwerkwoorden* ?

A. *Hulpwerkwoorden* zijn zulke , die andere *werkwoorden* in de vervoeging te hulp komen ; zij zijn vier in getal , als : *hebben , zijn , zullen en worden*.

V. Wat noemt men de *wijzen der werkwoorden* ?

A. De onderscheide wijzen , waarin eene zaak plaats kan hebben ; men heeft vier wijzen : de *onbepaalde* , de *aantoonende* , de *gebiedende* en de *bijvoegende wijs*.

V. Wat geeft de *onbepaalde wijs* te kennen ?

A. De *onbepaalde wijs* geeft te kennen , dat de handeling eens *werkwoords* algemeen en slechts met aanwijzing van tijd wordt voorgesteld , als : *schrijven , geschreven te hebben , te zullen schrijven*.

V. Wat duidt de *aantoonende wijs* aan ?

A. De *aantoonende wijs* is die , waardoor men de daad welke een *werkwoord* uitdrukt , naar de verscheidenheid der tijden regtstreeks aanduidt , als : *ik hoor , ik heb gehoord , ik ben gehoord , ik word gehoord* , enz.

V. Wat is de *gebiedende wijs* ?

A. De *gebiedende wijs* is die wijs , wanneer men iemand tot iets opwekt of vermaant , b. v. : *lees , leest ; bid , bidt* , enz.

V. Wat is de *bijvoegende wijs* ?

A. De *bijvoegende wijs* is die , waardoor men iets twijfelachtigs of onzekers zegt , of waardoor men een wensch of eene voorwaarde , enz. uitdrukt ; als : *Gave God , dat het vrede bleve ; ach , hij verhoore mij ; vinde ik hem , ik zal mij voldoening weten te bezorgen* , enz.

NEGENTIENDE LES.

V. In hoe veel onderscheidene tijden kan een *werkwoord* voorkomen?

A. Een *werkwoord* kan in zes onderscheidene tijden voorkomen, als de *tegenwoordige tijd*, de *onvolmaakt verledene tijd*, de *volmaakt verledene tijd*, de *meer dan volmaakt verledene tijd*, de *eerste toekomende tijd* en de *tweede toekomende tijd*.

V. Wat geeft de *tegenwoordige tijd* te kennen?

A. De *tegenwoordige tijd* geeft te kennen dat de zaak, waarvan men spreekt, in denzelfden oogenblik plaats heeft, waarin men spreekt, b. v. *ik zie*; *gij leest*; *hij zingt*, enz.

V. Wat beteekent de *onvolmaakt verledene tijd*?

A. De *onvolmaakt verledene tijd* beteekent, dat eene zaak wel begonnen, maar nog niet geëindigd is, als: *ik zag*; *gij laast*; *hij zong*, enz.

V. Wat geeft de *volmaakt verledene tijd* te kennen?

A. De *volmaakt verledene tijd* geeft te kennen, dat de werking, op dien tijd geheel geëindigd is, als: *ik heb gezien*; *hij heeft gelezen*; *hij heeft gezongen*, enz.

V. Wat beteekent de *meer dan volmaakt verledene tijd*?

A. De *meer dan volmaakt verledene tijd* beteekent, dat eene zaak geheel voorbij is, wanneer eene andere begint, b. v. *ik had gezien*; *gij hadt gelezen*; *hij had gezongen*, enz.

V. Wat geeft de *eerste toekomende tijd* te kennen?

A. De *eerste toekomende tijd* geeft te kennen, dat de zaak, waarvan men spreekt, nog moet gebeuren, als: *ik zal zien*; *gij zult schrijven*; *hij zal zingen*, enz.

V. Wat duidt de *tweede toekomende tijd* aan?

A. De *tweede toekomende tijd* duidt aan, dat iets wel toekomend is op den tijd, waarin men spreekt; maar verleden zijn zal op den tijd, waarvan men spreekt; b. v. *ik zal gezien hebben; gij zult geschreven hebben; hij zal gezongen hebben, enz.*

TWINTIGSTE LES.

V. Wat wil het zeggen: *een werkwoord vervoegen*?

A. Dat wil zeggen: een *werkwoord* in alle wijzen, tijden en personen te veranderen.

V. Kunt gij dan ook de *hulpwerkwoorden*: hebben, zijn en worden vervoegen?

A. De *hulpwerkwoorden*: hebben, zijn en worden vervoegt men aldus:

ONBEPAAALDE WIJS.

<i>Tegenw. tijd.</i> hebben,	zijn.	worden.
<i>Verled. tijd.</i> gehad hebben.	geweest zijn.	geworden zijn.
<i>Toekom. tijd.</i> te zullen hebben.	te zullen zijn.	te zullen worden.

DEELWOORDEN.

<i>Tegenw. tijd.</i> hebbende.	zijnde.	wordende.
<i>Verled. tijd.</i> gehad hebbende.	geweest zijnde.	geworden zijnde.
<i>Toekom. tijd.</i> zullende hebben.	zullende zijn.	zullende worden.

AANTOONENDE WIJS.

Tegenwoordige tijd.

Enkelvoudig.

Ik heb.	Ik ben.	Ik word.
Gij hebt.	Gij zijt.	Gij wordt.
Hij heeft.	Hij is.	Hij wordt.

Meervoudig.

Wij hebben.	Wij zijn.	Wij worden.
Gij hebt.	Gij zijt.	Gij wordt.
Zij hebben.	Zij zijn.	Zij worden.

Onvolmaakt verledene tijd.

Ik had.	Ik was.	Ik werd.
Gij hadt.	Gij waart.	Gij werdt.
Hij had.	Hij was.	Hij werd.
Wij hadden.	Wij waren.	Wij werden.
Gij hadt.	Gij waart.	Gij werdt.
Zij hadden.	Zij waren.	Zij werden.

Volmaakt verledene tijd.

Ik heb	Ik ben	Ik ben
Gij hebt	Gij zijt	Gij zijt
Hij heeft	Hij is	Hij is
Wij hebben	Wij zijn	Wij zijn
Gij hebt	Gij zijt	Gij zijt
Zij hebben	Zij zijn	Zij zijn

} *Gehad.*
 } *Geweest.*
 } *Geworden.*

Meer dan volmaakt verledene tijd.

Ik had	Ik was	Ik was
Gij hadt	Gij waart	Gij waart
Hij had	Hij was	Hij was
Wij hadden	Wij waren	Wij waren
Gij hadt	Gij waart	Gij waart
Zij hadden	Zij waren	Zij waren

} *Gehad.*
 } *Geweest.*
 } *Geworden.*

Eerste toekomende tijd.

Ik zal	} hebben.	Ik zal	} zijn.	Ik zal	} worden.
Gij zult		Gij zult		Gij zult	
Hij zal		Hij zal		Hij zal	
Wij zullen		Wij zullen		Wij zullen	
Gij zult		Gij zult		Gij zult	
Zij zullen		Zij zullen		Zij zullen	

Tweede toekomende tijd.

Ik zal	} gehad hebben.	Ik zal	} geweest zijn.	Ik zal	} geworden zijn.
Gij zult		Gij zult		Gij zult	
Hij zal		Hij zal		Hij zal	
Wij zullen		Wij zullen		Wij zullen	
Gij zult		Gij zult		Gij zult	
Zij zullen		Zij zullen		Zij zullen	

BIJVOEGENDE WIJS.*Tegenwoordige tijd.**Enkelvoudig.*

Dat ik hebbe.	Dat ik zij.	Dat ik worde.
Dat gij hebbet.	Dat gij zijt.	Dat gij wordet.
Dat hij hebbe.	Dat hij zij.	Dat hij worde.

Meervoudig.

Dat wij hebben.	Dat wij zijn.	Dat wij worden.
Dat gij hebbet.	Dat gij zijt.	Dat gij wordet.
Dat zij hebben.	Dat zij zijn.	Dat zij worden.

Onvolmaakt verledene tijd.

Dat ik hadde.	Dat ik ware.	Dat ik wierde.
Dat gij haddet.	Dat gij waret.	Dat gij wierdet.
Dat hij hadde.	Dat hij ware.	Dat hij wierde.
Dat wij hadden.	Dat wij waren.	Dat wij wierden.
Dat gij haddet.	Dat gij waret.	Dat gij wierdet.
Dat zij hadden.	Dat zij waren.	Dat zij wierden.

Volmaakt verledene tijd.

Dat ik gehad hebbe.	Dat ik geweest zij.	Dat ik geworden zij.
Dat gij gehad hebbet.	Dat gij geweest zijt.	Dat gij geworden zijt.
Dat hij gehad hebbe.	Dat hij geweest zij.	Dat hij geworden zij.
Dat wij gehad hebben.	Dat wij geweest zijn.	Dat wij geworden zijn.
Dat gij gehad hebbet.	Dat gij geweest zijt.	Dat gij geworden zijt.
Dat zij gehad hebben.	Dat zij geweest zijn.	Dat zij geworden zijn.

Meer dan volmaakt verledene tijd.

Dat ik gehad hadde.	Dat ik geweest ware.	Dat ik geworden ware.
Dat gij gehad haddet.	Dat gij geweest waret.	Dat gij geworden waret.
Dat hij gehad hadde.	Dat hij geweest ware.	Dat hij geworden ware.
Dat wij gehad hadden.	Dat wij geweest waren.	Dat wij geworden waren.
Dat gij gehad haddet.	Dat gij geweest waret.	Dat gij geworden waret.
Dat zij gehad hadden.	Dat zij geweest waren.	Dat zij geworden waren.

Eerste toekomstige tijd.

Dat ik zoude	Dat ik zoude	Dat ik zoude
Dat gij zoudet	Dat gij zoudet	Dat gij zoudet
Dat hij zoude	Dat hij zoude	Dat hij zoude
Dat wij zouden	Dat wij zouden	Dat wij zouden
Dat gij zoudet	Dat gij zoudet	Dat gij zoudet
Dat zij zouden	Dat zij zouden	Dat zij zouden

} hebben. } zijn. } worden.

Tweede toekomende tijd.

Dat ik zoude	} gehad hebben	Dat ik zoude	} geweest zijn.	Dat ik zoude	} geworden zijn.
Dat gij zoudet		Dat gij zoudet		Dat gij zoudet	
Dat hij zoude		Dat hij zoude		Dat hij zoude	
Dat wij zouden		Dat wij zouden		Dat wij zouden	
Dat gij zoudet		Dat gij zoudet		Dat gij zoudet	
Dat zij zouden		Dat zij zouden		Dat zij zouden	

GEBIEDENDE WIJS.

Enkelvoudig.

Heb. Zij of wees. Word.

Meervoudig.

Hebt. Zijt. Wordt.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

V. Hoe vervoegt men het hulpwerkwoord zullen?

A. Het hulpwerkwoord zullen, vervoegt men op deze wijze :

ONBEPAAALDE WIJS.

DEELWOORD.

Te zullen.

Zullende.

AANTOONENDE WIJS.

BIJVOEGENDE WIJS.

*Tegenwoordige tijd.**Enkelvoudig.*

Ik zal.

Dat ik zoude.

Gij zult.

Dat gij zoudet.

Hij zal.

Dat hij zoude.

Meervoudig.

Wij zullen.

Dat wij zouden.

Gij zult.

Dat gij zoudet.

Zij zullen.

Dat zij zouden.

V. Wat zijn *zamengestelde werkwoorden*?

A. *Zamengestelde werkwoorden* zijn zulke werkwoorden, die, of met *zelfstandige naamwoorden*, of met *bijwoorden*, of met *voorzetsels*, zamengesteld zijn, als: *pluimstrijken*, *liefkozen*, *overwègen* en *òverweegen*, enz.

V. Wat heeft men, bij sommige met *voorzetsels zamengestelde werkwoorden*, op te merken?

A. Bij sommige met *voorzetsels zamengestelde werkwoorden* heeft men op te merken, dat de nadruk der uitspraak dan op het *voorzetsel*, en dan op het *zakelijke deel* des werkwoords valt, naar mate de de beteekenis zulks vordert; b. v. *ònderhouden*, *ik houd onder* — en *onderhouden*, *ik onderhoud*, enz.

V. Wat zijn *bijwoorden*?

A. *Bijwoorden* zijn zulke woorden, die *tijd*, *plaats* of *hoedanigheid* eener werking te kennen geven, als: *heden*, *hier*, *wel*, *fraai*, enz.

V. Zijn de *bijwoorden* ook aan verandering onderhevig?

A. De *bijwoorden* zijn, even als de *bijvoegelijke naamwoorden*, door de trappen van vergelijking, aan verandering onderhevig, b. v. *Jan schrijft fraaijer dan Piet*, *doch Willem schrijft het fraaist*; *deze kleur is ligter groen dan die*; *maar gene is het ligst groen*, enz.

TWEE EN TWINTIGSTE LES.

V. Wat noemt men *telwoorden*?

A. *Telwoorden* noemt men die woorden, die een getal of eene hoeveelheid aanwijzen.

V. Hoe verdeelt men de *telwoorden*?

A. Men verdeelt de *telwoorden* in twee soorten: in *bepaalde* en *algemeene telwoorden*; *bepaalde telwoorden* zijn *een*, *achttien*, enz. en *algemeene telwoorden*: *elk*, *al*, *veel*, *menig*, enz.

V. Wat zijn *voorzetsels*?

A. *Voorzetsels* zijn woorden, die de betrekkingen, welke tusschen de voorwerpen bestaan, aantoonen, of die de beteekenis der werkwoorden wijzigen, b. v. *het bevel van den koning*; *hij gaat het huis in*, enz.

V. Hoe verdeelt men de *voorzetsels*?

A. Men verdeelt de *voorzetsels* in *scheidbare* en *onscheidbare*; tot de *scheidbare* behooren: *in*, *op*, *uit*, *aan*, enz. en onder de *onscheidbare* rekent men: *her*, *ont*, *be*, enz.

V. Wat noemt men *voegwoorden*?

A. *Voegwoorden* noemt men die woorden, welke volzinnen, of deelen van volzinnen, of ook wel naamwoorden aan elkander verbinden; zij zijn: *en*, *ook*, *maar*, *dewijl*, enz.

V. Wat zijn *tusschenwerpsels*?

A. *Tusschenwerpsels* zijn die woorden, die de gewaarwordingen der ziel te kennen geven, of die van buiten, door de nabootsing in de natuur, door onze zinnen waargenomen worden; als: *ach!* *o!* *foei!* *krik!* *krak!* *bons!* enz.

V. Hoe onderscheidt men de *tusschenwerpsels*?

A. Men onderscheidt de *tusschenwerpsels* in twee soorten, in *inwendige* *tusschenwerpsels*; tot de *inwendige* behooren: *helaas!* *wee!* *sus!* enz. en onder de *uitwendige* telt men: *klets!* *plomp!* enz.

